

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1953

ΕΡΓΑΤΗΡΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1950

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΑΪΡΗ

ΑΠΟ ΤΑ “ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ,”

ΠΕΡΙ ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

§ ΠΒ΄.

Λυρική ποίησις ἐστὶ, πάθους καὶ συναισθήματος ζωηρά, καὶ ἔμμετρος ἔκθεσις.

§ ΠΓ΄.

Τὸν Λυρικὸν ποιητὴν ἀναδεικνύουσι, νοῦς πλαστοργός, πνεῦμα, οὕτως εἰπεῖν Θεῖον, ὕφος ὕψηλόν καὶ μεγαλοπρεπές· δεῖ δὲ αὐτὸν πρῶτον ζωηρῶς αἰσθέσθαι τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου, καὶ ἔνθου ἀληθῶς γενέσθαι· εἶτα ἐκτιθέναι τὰς εἰκόνας, ὑφ’ ὧν οὕτω διετέθη· ὅθεν, εἰ καὶ ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ κινούμενος, οὐδὲ τέχνη τι ἐπόμενος φαίνεται· Πολὺς δὲ ποιεῖ παρεκβολάς, καὶ μεταπηδήσεις, εἰς τὸ ἴδιον ὅμως πάντοτε ἀποβλέπει ἀντικείμενον, καὶ αὐτὸ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει.

§ ΠΔ΄.

Εἰσι δὲ τῆς λυρικῆς ποιήσεως, εἶδη διάφορα· δηλ. ᾠδαὶ ἱεραὶ, ἢ ὕμνοι· ᾠδαὶ ἠρωϊκαί, ἢ Πινδαρικαί· ᾠδαὶ ἠθικαί, καὶ ᾠδαὶ Ἀνακρεόντειοι. Εἰς τὴν Λυρικὴν τινὲς ἀνάγουσι ποίησιν, καὶ τὰ ἔλεγεια λεγόμενα ποιήματα.

§ ΠΕ΄.

Καὶ εἰς μὲν τὰς ἱεράς ᾠδάς, ὑπερέχοντες εἰσὶν οἱ ἱεροὶ ὕμνογράφοι· παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησιν, Ὅμηρος καὶ Ὀρφεύς, ὡς τοιοῦτοι ὑπολαμβάνονται· εἰς δὲ τὰς ἠρωϊκάς, Πίνδαρος πάντας ὑπερέβη· καὶ εἰς τὰς Ἀνακρεόντειους, Ἀνακρέων ὁ Γῆϊος.

§ Πς΄.

Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις, ὡς ἄριστος ᾠδῶν ποιητὴς Ὀράτιος κρίνεται· παρὰ δὲ τοῖς Γάλλοις, Ῥουσώ· παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς, Γραΐϊος· καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, Γλαΐϊμος.

§ ΠΖ΄.

Τὰ δὲ ἔλεγεια, θρηνητικὰ τινὰ ἦσαν ποιήματα, διὰ πενταμέτρων καὶ ἑξαμέτρων, ἠρωϊκῶν στίχων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκτιθέμενα.

ΠΕΡΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

§ ΠΗ΄.

Μεγάλα ποιήματα ὀνομασθῆναι δύνανται, τὰ μεγάλης ἐκτάσεως ἐπιδεκτικὰ ὄντα· τοῖα αὐτὰ δὲ εἰσι, τὸ διδακτικόν, τὸ δραματικόν καὶ τὸ ἐπικόν.

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

§ ΠΘ΄.

Διδακτικὸν ποίημα καλεῖται, τὸ διὰ μέτρων τὴν ἀλήθειαν ἀπροκαλύπτως πῶς ἐκτιθέμενον.

§ 4'.

Τὸ διδακτικὸν ποίημα, ἢ πράξεις τινὰς ἐξιστορεῖ, καὶ ἱστορικὸν λέγεται, ὡς τὰ Διονυσιακὰ τοῦ Νόνου, ἢ φιλοσοφικὰς ἀληθείας διδάσκει καὶ φιλοσοφικὸν καλεῖται, ὡς τὰ γνωμικὰ τοῦ Θεόγνιδος, ἢ τέχνης τινός, ἢ ἐπιστήμης παραγγέλματα ἐκτίθησι· καὶ παραγγελματικὸν ὀνομάζεται, ὡς τοῦ Ὀπιδανοῦ τὰ κυνηγετικά, καὶ ἀλιευτικά.

§ 4A'.

Διδακτικοὶ ποιηταὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρξαν, Ἡσίοδος, Σόλων, Θεόγνις, Ἄρατος ὁ Σολεὺς, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι, ὧν ποιήματά τινα διδακτικὰ σώζονται· ἀποδίδονται δὲ καὶ εἰς τὸν Πυθαγόραν τὰ χρυσαῖα ἔπη, εἰς τὸν Φωκυλίδην νουθετικὸν ποίημα, καὶ εἰς ἄλλους ἄλλα διδακτικὰ ποιήματα.

§ 4B'.

Διδακτικὰ ποιήματα ἔγραψαν προσέτι παρὰ μὲν Ῥωμαίοις, Ὀράτιος τὸ περὶ τέχνης ποιητικῆς· Λουκρήτιος τὸ περὶ φύσεως· παρὰ δὲ τοῖς Γάλλοις, Βοαλὼ τὴν ποιητικὴν τέχνην· καὶ παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς, Πόπιος τὸ περὶ ἀνθρώπου δοκίμιον.

ΠΕΡΙ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

§ 4Γ'.

Δρᾶμα ἐν γένει ἐστίν, ἔκθεσις παρισταμένης πράξεως· ἐστὶ δὲ τὸ ποίημα τοῦτο, πάντων τῶν λοιπῶν καὶ μᾶλλον διαφέρον, καὶ μᾶλλον τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ψυχὴν καταθέλον.

§ 4Δ'.

Τρία τινὰ περὶ πᾶν δρᾶμα παρατηρέα εἰσὶν, αἱ τῆς παρισταμένης, ἢ δραματούρουμένης πράξεως ποιότητες, ἢ διασκευὴ ἢ διάθεσις τῆς πράξεως ταύτης, καὶ τὰ παριστάντα, ἢ δραματουροῦντα πρόσωπα.

§ 4E'.

Ποιότητες δὲ τῆς πράξεως εἰσι, τὸ πιθανόν, τὸ ὀλόκληρον ἢ ὀλοσχερές, καὶ ἡ ἐνότης. Καὶ πιθανὴ μὲν ἢ πράξις ἔσεται, ὁμοιαλήθης καὶ ὁμοιαλήθως παρισταμένη.

§ 4ς'.

Ὀλόκληρον δὲ, ἀνάλογον μέγεθος ἔχουσα, καὶ πλήρης οὔσα· καὶ τὸ μὲν μέγεθος ἀνάλογόν ἐστίν, ὅταν ἡ πράξις ἀρχὴν ἔχη, καθ' ἣν δηλ. καὶ οἱ λόγοι, καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς ἐκτίθενται· αὕτη δὲ, καὶ ἔκθεσις τῆς ὑποθέσεως ὀνομάζεται, καὶ μέσον, καθ' ὃ δηλ. αἱ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως ἀπαντῶσαι δυσκολίαν παρίστανται· τοῦτο δὲ, καὶ ὁ δεσμὸς ἢ δέσις τῆς πράξεως καλεῖται· καὶ τέλος, ὅπου ἄπασαι παύουσιν αἱ δυσκολίαι, ἢ ἐπιτυχάνοντος ἢ καὶ ἀποτυχάνοντος τοῦ ἐνεργοῦντος προσώπου· τοῦτο δὲ, καὶ λύσις τῆς πράξεως λέγεται.

§ 4Z'.

Πλήρης δὲ ἡ πράξις ἔσεται, ὅταν ἡ περιέργεια τοῦ θεατοῦ ἐντελῶς πληρωθῇ, πάντων τῶν περὶ τὰ δραματουροῦντα πρόσωπα ἱκανῶς γνωσθέντων.

§ 4H'.

Μία δὲ ἡ πράξις ἔσεται, ὅταν πάντα τὰ συντιθέντα αὐτοῦ μέρη εἰς ἓνα τείνωσι σκοπόν.

§ 4Θ'.

Ἄδιαίρετος προσέτι ἡ πράξις ἐστίν, ὅτε τὸ πρωτεύον πρόσωπον, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ δράματος, ἐν τῷ αὐτῷ εὐρίσκεται κινδύνῳ· καθότι, ὅταν ὁ κίνδυνος παύσῃ, τότε ἡ πράξις πέρασ λαμβάνει· ἐὰν δὲ εἰς ἄλλον κίνδυνον μεταπίπτῃ, τότε δύο γίνονται τοῦ δράματος αἱ πράξεις· ἀνάγκη προσέτι, ἵνα τὸ πρωτεύον πρόσωπον, ὄλην τὴν προσοχὴν ἐλκύῃ τοῦ θεατοῦ. Καθότι· εἰ καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτον διαφέροντα παρίστασθαι δεῖ, ἀλλὰ τούτων τὸ διάφορον, εἰς τὸ τοῦ πρωτεύοντος προσώπου ἀνακτέον ἐστί.

§ Ρ΄

Ἴνα ἡ πράξις μία ὑπάρχη, καὶ εἰς ἓνα παρίστασθαι τόπον δεῖ, καὶ κατὰ μίαν συμπληροῦσθαι ἡμέραν, ἀνάγκη δηλ. Ἴνα τὸ δράμα τρεῖς ἔχη ἐνότητος πράξεως, τόπου καὶ χρόνου.

§ ΡΑ΄.

Τὰ δὲ τῆς διασκευῆς, ἀρμόζοντα τῷ δράματι εἰσὶν, ἐάν μίαν ἔχη τῆς ὑποθέσεως ἔκθεσιν, μίαν δέσιν καὶ μίαν λύσιν· ταῦτα δὲ τὰ μέρη εἰς ἄλλας περιέχονται διαιρέσεις, αἵτινες πράξεις ὀνομάζονται, καὶ διὰ τίνος χρονικοῦ διαστήματος ἀπ' ἀλλήλων διακρίνονται, καθ' ὃ τὰ παριστάντα πρόσωπα τὴν σκηνὴν παραλείπουσι, καὶ καθ' ὃ ὁ ποιητῆς, ὡς ἐκτελούμενα ὑποτίθῃσι τὰ μὴ παρίστασθαι δυνάμενα. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἔκθεσιν, ἢ προετοιμασίαν τῆς ὑποθέσεως, ὁ Ποιητῆς ἰδέαν τινὰ δίδωσι γενικὴν τοῦ μέλλοντος συμβήσεσθαι, καὶ τοῦ ἀληθοῦς τοῦ δράματος ἀντικειμένου· οὐχὶ δὲ ἐξηκριβωμένως, ἀλλ' ἐπιπολαίως πῶς τὰς αἰτίας τῶν συμβησομένων ὑποδηλῶν.

§ ΡΒ΄.

Ἡ δὲ δέσις, ὅλον τοῦ δράματος ἀποτελεῖ τὸ διάφορον· ὑφίσταται δέ, εἰς πάντα τὰ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ κωλύοντα· ἀνάγκη δὲ, ἵνα ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης πράξεως ἀρχὴν λάβῃ· καὶ ὅσον τὸ δράμα προχωρεῖ, τοσοῦτον καὶ τὰ κωλύματα πολλαπλασιάζονται, καὶ τοὺς θεατὰς ἀβεβαίους ὡς πρὸς τὴν τύχην τῶν πρωτεύοντων καθιστῶσι προσώπων· εἰς τὴν τελευταίαν δὲ πράξιν, καὶ εἰ δυνατόν εἰς τὴν τελευταίαν σκηνὴν, ὁ δεσμός διακοπῆ, ὅπερ καὶ ἡ λύσις ἐστὶ τοῦ δράματος.

§ ΡΓ΄.

Ἡ λύσις ἀποπερατοῖ, καὶ ὅλον συμπληροῖ τὸ δράμα· ἀνάγκη δὲ ἵνα προετοιμάζεται μὲν, μὴ προβλέπηται δέ, ἀλλ' ἀπροσδοκῆτως συμβαίῃ, καὶ τὴν τύχην τῶν πρωτεύοντων προσώπων γνωστὴν ποιῆ· καὶ περιπέτεια μὲν λέγεται, εὐτυχῆς οὖσα· καταστροφή δὲ ὀνομάζεται, δυστυχῆς ὑπάρχουσα.

§ ΡΔ΄.

Τὸ δράμα, εἰς τρία, ἢ πέντε διαιρεῖται μέρη, πράξεις ὀνομαζόμεναι· καὶ αὗται εἰς ἄλλας σκηνὰς καλούμεναι· ἔχει δὲ ἐκάστη πράξις, ὡς καὶ ὅλον τὸ δράμα ἀρχὴν, μέσον καὶ τέλος· καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην πράξιν, ἣτις καὶ πρόλογος, καὶ πρότασις τοῦ δράματος λέγεται, περιέχονται τὸ προίμιον, ὅπερ καὶ εἰσθεσις, καὶ εἰσβολὴ ὀνομάζεται, τὰ πρωτεύοντα τοῦ δράματος πρόσωπα, ἀρχαί τινες τῆς δέσεως, καὶ ἀνεπαίσθητός τις προπαρασκευὴ τῆς λύσεως.

§ ΡΕ΄.

Εἰς τὴν δευτέραν δέ, καὶ τρίτην, καὶ τετάρτην, ἢ δέσις περιπλεκομένη αὐξάνει, καὶ εἰς τὴν πέμπτην τελευταίαν ἢ λύσις περιέχεται τοῦ δράματος.

β ΡΣ΄.

Παρά τοῖς ἀρχαίοις, τὸ δράμα εἰς πρότασιν διαιρεῖται, τῇ πρώτῃ πράξει ἀναλογουσαν ἐπίτασιν, ἐν ἣ ἢ δέσις περιπλεκομένη περιέχεται, κατάστασιν τὸ ἄκρον τῆς δέσεως περιέχουσαν, καὶ καταστροφὴν, ἣτις αὐτῇ τῇ λύσει ταυτίζεται ἢ εἰς πρόλογον, ἐπεισόδιον καὶ ἔξοδον· καὶ πρόλογος μὲν ἐστίν, αὐτὴ ἢ πρότασις· ἐπεισόδιον δέ, μέρος τοῦ δράματος, μεταξὺ χορικῶν μελῶν περιεχόμενον· καὶ ἔξοδος, αὐτὴ ἢ λύσις.

§ ΡΖ΄.

Περὶ τὰ παριστάντα πρόσωπα παρατηρητέον ὅτι δεῖ αὐτὰ κατὰ τὴν πρώτην πράξιν γνωστὰ καθίστασθαι, καὶ ἱκανῶς χαρακτηρίζεσθαι· ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ αὐτῶν πρωτεύον τι πρόσωπον ὑπάρχει, τοῦτο καὶ διὰ ζωηροτέρων χρωμάτων δεῖ ζωγραφεῖν, καὶ διὰ χαρακτήρων, ἢ ἡθῶν γνωριμωτέρων διακρίνειν, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων διαφέρον δεικνύειν.

§ ΡΗ΄.

Χαρακτήρες δέ, ἢ ἡθῆ εἰσὶν, αἱ ἀγαθαὶ ἢ κακαὶ τῶν ἀνθρώπων ἕξεις γενικαὶ ἢ μερικαὶ ὑπάρχουσαι· καὶ γενικοὶ μὲν χαρακτήρες εἰσὶν, οἱ τῶν διαφόρων ἔθνῶν· μερικοὶ δέ, δι' ὧν τὸ ἱστορικὸν ἢ πεπλασμένον διακρίνεται πρόσωπον· ὅθεν ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα

ἕκαστον πρόσωπον, καὶ τὸν ἐθνικὸν ἴδιον διατηρῆ χαρακτήρα, πράττη δὲ καὶ λέγη, συμφώνως καὶ τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῷ τόπῳ, καὶ τῇ καταστάσει· καὶ ἐν γένει πάσαις ταῖς περιστάσεσιν, ἐν αἷς ἢ εὐρίσκονται, ἢ ὡς εὐρισκόμενον ὑποτίθεται· παρατηρητέον δέ, ὅτι δύο πρόσωπα οὐ δεῖ τὰ αὐτὰ παρίστασθαι κατὰ τὸ ἦθος, διότι ἄλλως, οὐδὲ διαφέροντα ἔσσονται.

§ ΡΘ'.

Τὰ πρόσωπα, ἢ πρὸς ἀλληλα διαλέγονται, καὶ τότε τὸν λεγόμενον συναποτελοῦσι διάλογον· ἢ καθ' ἑαυτά, καὶ τότε μονωδῖαν, ἢ μονολόγον ἀπαρτίζουσιν· ὠνομάζοντο δέ, τὰ μὲν πρωτεύοντα πρόσωπα, πρωτολόγοι, ἢ πρωταγωνισταί· τὰ δὲ δευτερεύοντα, δευτερολόγοι, ἢ δευτεραγωνισταί· καὶ τὰ τρίτα τελευταῖον, τριτολόγοι, ἢ τριταγωνισταί.

§ ΡΙ'.

Τὰ δράματα εἰσὶν, ἢ διόλου ἀληθῆ, ἢ ἐν μέρει ἱστορικά, καὶ ἐν μέρει πεπλασμένα, ἢ διόλου πεπλασμένα· διαίρουσιν δὲ εἰς Τραγωδίαν, Κωμωδίαν, Ἰλαροτραγωδίαν, ἢ Σατυρικὸν καὶ εἰς Μελόδραμα.

β ΡΙΑ'.

Καὶ τραγωδία μὲν ἐστὶν ἔκθεσις παρισταμένης πράξεως ἡρωϊκῆς, δι' ἧς διεγείρεται φόβος καὶ ἔλεος.

§ ΡΙΒ'.

Κωμωδία δὲ ἔκθεσις παρισταμένης πράξεως ἰδιωτικῆς, πλαστῆς, καὶ γελοίας, τὴν διόρθωσιν τῶν ἠθῶν τέλος ἐχούσης· διαίρεται εἰς Κωμωδίαν περιπλοκῆς, καὶ εἰς Κωμωδίαν χαρακτηῆρος.

§ ΡΙΓ'.

Καὶ ὅταν μὲν τὸ Τραγικὸν μετὰ τοῦ Κωμικοῦ ἠνωμένον ὑπάρχη, τότε τὸ δράμα Ἰλαροτραγωδία, ἢ Σατυρικὸν, ἢ Μικτόδραμα ὀνομάζεται.

§ ΡΙΔ'.

Ὅταν δὲ τὸ δράμα τὸ θαυμαστόν, καὶ τὸ τερπνὸν τέλος ἔχη, τὴν ὄψιν, καὶ τὴν ἀκοὴν διατέρπων, τότε Μελόδραμα καλεῖται· καὶ Σπουδαῖον μὲν, ἢ Σεμνόν, σεμνὰς πράξεις μιμούμενον· Γελοῖον δέ, γελοίας.

§ ΡΙΕ'.

Δραματικοὶ ποιηταί, Τραγικοὶ μὲν, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκλείσθησαν Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι. Παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, Σενέκας Τραγωδίας ἔγραψε· παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις, Γάλλοι μὲν, Τραγωδίας γράψαντες, εὐδοκίμησαν Κορνῆλιος, Ῥασίνης, Βολταῖρος καὶ Κρεβίλλιος· Ἰταλοί, Μεταστάσιος καὶ Ἀλφιέρος· Ἄγγλοι, Σακεσπύρος καὶ Ἀδσὼν· Γερμανοί, Λέσιγκος, καὶ Σχίλερος· καὶ Ἰσπανοί, Λόπεζος.

§ ΡΙΣ'.

Κωμικοὶ δέ, παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησι, κατὰ τὴν ἀρχαίαν Κωμωδίαν εὐδοκίμησαν, Κρατῖνος, Εὐπολις καὶ Ἀριστοφάνης· κατὰ τὴν μέσσην Ἀντιφάνης ὁ Ῥόδιος, καὶ Στέφανος ὁ υἱὸς αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὴν νέαν, Δίφυλος, Φιλῆμων, Μένανδρος κτλ. Παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις Κωμωδογράφοι ὑπῆρξαν Πλαῦτος καὶ Τερέντιος· Παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις ὁ Γάλλος Μολιέρος, ὁ Ἄγγλος Κογγέβριος, ὁ Γερμανὸς Ὁξέβιος, καὶ ὁ Ἰταλὸς Τολδόνης.

ΠΕΡΙ ΕΠΟΠΟΙΪΑΣ

§ ΡΙΖ'.

Ἐποποιία ἐστὶν ἔμμετρος διήγησις πράξεως πιθανῆς, ἡρωϊκῆς καὶ θαυμαστῆς· καὶ πιθανῆς μὲν, καθότι τῶν Ἐποποιῶν οὐχὶ τῇ ἱστορικῇ συμμορφοῦσθαι ἀληθείᾳ· τὸ δὲ πιθανὸν διατηρεῖν δεῖ· ἡρωϊκῆς δέ, διότι ἡ ἐποποιία ταῖς μεγάλαις καὶ ἡρωϊκαῖς καθιέρωται ὑποθέσεσι· καὶ τέλος θαυμαστῆς, διότι τὸ θαυμαστόν ταῖς ἡρωϊκαῖς μάλιστα ἀνήκει πράξεσιν.

§ ΡΙΗ'.

Ἔστι δὲ θαυμαστόν, πιθανόν μὲν, ἀλλὰ μέγα καὶ ἔκτακτον, καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀλληγορικῶν ὄντων τῇ ἐποποιῖα προσγίνεται.

§ ΡΙΘ'.

Ἴνα δὲ ὁ ἐποποιὸς τοῦ προκειμένου ἐπιτύχη σκοποῦ, ἀνάγκη ἐστίν, ὅπως πέντε τινὰ καλῶς παρατηρήσῃ· δηλ. τὰς ἰδιότητας τῆς ὑποθέσεως, τὴν διήγησιν, τὰ ἀναφερόμενα πρόσωπα, τὸ ἠθικόν καὶ τὸ ὕφος.

§ ΡΚ'.

Καὶ ἰδιότητες μὲν τῆς ἐπικῆς ὑποθέσεως εἰσὶ, τὸ πιθανόν, ἡ ἐνότης, τὸ δλόκληρον, καὶ τὸ διαφέρον· περὶ ὧν ἄλλο τε διελάβομεν· παρατηρητέον δὲ ἐνταῦθα πρῶτον, ὅτι τὰ ἐπεισόδια οἰκεία τῇ ἐνότητι τῆς ὑποθέσεως εἰσὶν, ἐὰν πρὸς αὐτὴν ἀναφέρονται· δεύτερον, ὅτι τῇ μὲν Τραγωδίᾳ ἡ καταστροφή οἰκειότερα τῇ δὲ ἐποποιῖα ἡ περιπέτεια.

§ ΡΚΑ'.

Ἡ δὲ διήγησις κατὰ δύο γίνεται τρόπους· καθότι ὁ ἐποποιὸς, ἢ διηγείται τὴν χρονολογικὴν διατηρῶν τάξιν, ἢ ἀπὸ τῶν μέσων ἀρχόμενος· μετὰ δὲ ταῦτα, τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ὑποθέσεως, ἢ ἀμέσως αὐτός, ἢ ἐμμέσως διὰ τοῦ πρωτεύοντος προσώπου ἐκτίθησι.

§ ΡΚΒ'.

Εἰ καὶ ἕκαστον τῶν ἀναφερομένων προσώπων, τὸν ἴδιον χαρακτήρα ἔχειν δεῖ· ἀλλὰ τὸ πρωτεῖον πρόσωπον καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῇ Τραγωδίᾳ, ὑπερέχον καὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν, καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς δεῖκνυσθαι ἀνάγκη. Γνώριμα δὲ ὁ ἐποποιὸς ταῦτα καταστήσει, οὐ μόνον αὐτὸς διηγούμενος τὰ περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα, καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα παριστάς, ὅπερ καὶ μᾶλλον διαφέροντα αὐτὰ καθίστησιν· ἀδιάφορον καὶ ἐνταῦθα ὁ χρόνος, καθ' ὃν τὰ πρόσωπα γνώριμα γίνονται, εἰ μόνον ὅτε ἢ ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ ἕκαστον φαίνεται· ἀδιόριστος δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ τῶν ῥαψωδιῶν, καὶ ὁ χρόνος τῆς διαρκείας τῆς πράξεως.

§ ΡΚΓ'.

Σκοπὸς δὲ κύριος τῆς ἐποποιίας ἔσεται τὸ ἠθικόν· καθότι διὰ τοῦ εἴδους μάλιστα τούτου τῆς ποιήσεως, δύναται ὁ ποιητής, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου, διεγείρει ὑπ' ὅσιν αὐτῶν τὰ μεγάλα τῆς ἠθικῆς καθυποβάλλων μαθήματα, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸ δύσμορφον τῆς κακίας αὐτῆς ὑποδεικνύων.

§ ΡΚΔ'.

Ὁ ἐποποιὸς, ὡς περὶ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν πραγμάτων, μέλλων διαλαβεῖν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπικαλεῖται ἀντίληψιν. Ὡς ὑπ' ἐκείνου λοιπὸν ἐμπνεόμενος, ἢ ἐμπνεέσθαι ὑπολαμβάνόμενος, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα κατὰ τὰς διηγήσεις τὴν ἀνήκουσαν διατηρεῖ ἀξιόπρεπειαν· ἐννοίαις δὲ χρῆται διαπρεπούσαις, σὺν αἰσθήμασιν ὕψηλοῖς· εἰκόσι ζωηραῖς φράσεσιν ἐκλελεγμέναις, καὶ σχήμασιν ἀρμόζουσιν.

§ ΡΚΕ'.

Καὶ τοιοῦτοί τινες ἐν γένει εἰσὶ, τοῦ ἐποποιοῦ οἱ κανόνες. Ποιήματα δὲ ἐπικά κυρίως εἰσὶ τοῦ Ὀμήρου ἢ Ἰλιάς, καὶ ἢ Ὀδύσσεια. Πρὸ τούτου δὲ καὶ Ὀρφεὺς καὶ Μουσαῖος, ὡς πρὸς τὴν ποίησιν ταύτην εὐδοκιμῆσαι λέγονται· ὧν τῷ μὲν τὰ Ἀργοναυτικά τῷ δὲ, τὰ καθ' Ἡρώ καὶ Λέανδρον ἀποδίδονται.

§ ΡΚΣ'.

Εἰς τὰ ἐπικά ποιήματα κατατάσσονται, καὶ ἡ Βατραχομουμαχία τοῦ Ὀμήρου· ἢ Ἀσπίς τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Ἡσιόδου· τὰ Ἀργοναυτικά Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου· Ἰλίου ἄλωσις Τρυφιοδώρου τοῦ Αἰγυπτίου· Ἐλένης ἀρπαγὴ Κολώθου Νικοπολίτου· τὰ μεθ' Ὀμηρον Κοῖντου τοῦ Σμυρναίου κτλ.

§ ΡΚΖ'.

Παρά Λατίνοις, ὁ Βιργίλιος ἔγραψε τὴν Αἰνειάδα, καὶ ὁ Λουκιανὸς τὴν Φαρσαλίδα. Παρ' Ἰταλοῖς δέ, ὁ Τάσος τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλήμ· καὶ παρὰ Λυσιτανοῖς ὁ Καμβένος τὴν Λουσιάδα· οἱ Γάλλοι, τὴν Ἀρβιάδα τοῦ Βολταίρου, ὡς ἐπικὸν ἀποδέχονται ποίημα. Οἱ Ἄγγλοι τὸν ἀπολεσθέντα τοῦ Μίλτωνος παράδεισον· καὶ οἱ Γερμανοὶ τοῦ Κλωϋστόκου τὴν Μεσιάδα· τινὲς δέ, καὶ τὰς διαφόρους μυθοπλαστίας τὰς τε τῶν ἀρχαίων, καὶ τὰς τῶν νεωτέρων εἰς τὰ ἐπικά ἀνάγουσι ποιήματα, εἰ καὶ οὐ μικρὸν ἐκείνων διαφέρουσιν.

ΠΡΑΞΗ ΤΟΛΜΗΣ

Ἐκ τῶν πρὸ παραπάνω κείμενα τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον ποὺ ἀκολουθεῖ («Μεσσίαὶ καὶ Φαρισαῖοι», ἐφ. «Ἀκρόπολις», 10 Ἰαν. 1897.) Δείχνει πόσο ἐλεύθερος ἔμεινε ὁ ποιητὴς ἀνάμεσα στὶς λογιῆς-λογιῆς προλήψεις τοῦ καιροῦ του καὶ πόσο ἀψηφούσε τὸν κίνδυνον. Καὶ ὁ κίνδυνος ποὺ ἀπειλοῦσε ὅποιον ἀποφάσιζε ν' ἀναμιχθεῖ στὴν ὑπόθεση Καίρη, δηλαδὴ νὰ διατυπώσῃ γνώμη γιὰ ζητήματα ποὺ δὲν ἐπιτρέπει ἔλεγχον καὶ συζητήσεις ἡ Ἐκκλησία, δὲν ἦταν μικρὸς.

Ἡ «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ».

Ἐφημερίς τῆς Ἄνδρου ἐδημοσίευσεν ἀνέκδοτον τοῦ Θεοφίλου Καίρη ἐπιστολήν, ἀπευθυνομένην πρὸς σπουδάζοντα ἐν Ἀθήναις ἀνεψιὸν του. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ εὐχεται ὁ Καίρης πρὸς τὸν ἀνεψιὸν του «νὰ ζῆ, νὰ ὑγιαίῃ καὶ νὰ εὐημερῇ, ἀλλὰ δι' ἀμέμπτου πάντοτε διαγωγῆς καὶ διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐκπληρώσεως, διότι χωρὶς τούτου καὶ ἡ ζωὴ εἰς θάνατον μεταβάλλεται καὶ θάνατον αἰώνιον· καὶ ἡ ὑγεία εἰς νόσον καὶ νόσον ἀθεράπευτον· καὶ ἡ εὐημερία εἰς κακοδαιμονίαν καὶ κακοδαιμονίαν ἀνυπερβλήτον. Περὶ δὲ τῆς λαμπρότητος ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι οὐ πᾶν τὸ στίλβον χρῆσός. Καὶ ὅταν εἶναι μόνον κατ' ἐπιφάνειαν καὶ δὲν ἔχει ἐσωτερικὴν καὶ πραγματικὴν ἀξίαν, μετ' ὀλίγον ἀποβάλλει τὴν ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου γοητείαν.»

Τὰ ἀνωτέρω ἐγράφησαν ἐν Ἄνδρῳ εἰς τὰς 27 Μαρτίου τοῦ 1847. Ὁ ἐπιστολογράφος μετὰ παρέλευσιν ἑτῶν τινῶν, τὸ 1852, κατεδικάζετο ὑπὸ Ἑλληνικοῦ δικαστηρίου εἰς φυλάκισιν δύο ἐτῶν, καὶ τὴν 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1853 ἀπέθνησεν ἐν τῇ φυλακῇ.

Ἡ καταδίκη τῆς εἶχε ἀφορμὴν κατηγορίαν ἀπαγγελθεῖσαν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ προσηλυτισμῷ ἀγνώστου θρησκευματος, ὡς εἶχε διατυπωθῆ αὕτη πιθανώτατα τοῦ θρησκευματος τῆς «ἀμέμπτου διαγωγῆς καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἱερῶν καθηκόντων», τοῦ διατυπουμένου εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευόμενον γράμμα. Διότι, ὡς γνωστόν, ὁ Θεόφιλος Καίρης ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς μᾶλλον γραμματισμένους καὶ μᾶλλον ἐναρέτους διδασκάλους καὶ κληρικοὺς τῆς γενεᾶς τοῦ ἀγῶνος. Ἄλλ' εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ ἐνθουσιασθῆ ἀπὸ τὴν λεγομένην θείστικὴν φιλοσοφίαν, σύστημα ἀπὸ τὰ μᾶλλον ὀρθόδοξα καὶ τὰ μᾶλλον συντη-

ρητικὰ καὶ τὰ μᾶλλον εὐσεβῆ, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις τῆς νεωτέρας Γνώσεως. Τοῦτο ἤρκεσε διὰ νὰ καταδιωχθῆ, νὰ ἐξορισθῆ, νὰ καθαιρεθῆ, νὰ ἀφορισθῆ, νὰ φυλακισθῆ καὶ νὰ ἀποθάνῃ μέσα εἰς τὴν κόλασιν τῶν ἑλληνικῶν βουδρουμίων, ὡς νὰ ἦτο συμμορίτης κανενὸς Τσουλιῆ.

Ἐν τούτοις ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἐβλεπε κατὰ βάθος ὅτι ὁ Καίρης ἦτο ὑπέροχος ἀνὴρ, ὅστις ἀπέθανε μάρτυς τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Ἐπτὰ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἄρειος Πάγος ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνεκήρυττεν ὡς κακῶς ἐφαρμοσθὲν ὑπὸ τοῦ Πλημμελειοδικείου τὸ ἄρθρον τοῦ νόμου δυνάμει τοῦ ὁποίου εἶχε καταδικασθῆ εἰς διετὴ φυλάκισιν ὁ Καίρης.

Σαράντα τρία περίπου χρόνια μετὰ τὸν θάνατόν του συμπολίται καὶ θαυμασταὶ τοῦ σεβασμίου ἀνδρὸς προκαλοῦσι τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ ἀνεγέρσεως εἰς αὐτὸν ἀπερίττου τινὸς μνημείου. Ἐκδίδεται δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ Βασιλικὸν Διάταγμα.

Ἄλλ' ἂν ἀγρυπνῆ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις, ἀγρυπνεῖ μαζὶ τῆς καὶ ἡ ἀσυνείδησις τῆς μισαλλοδοξίας· καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἐπισκοπίζει συχνότατα εἰς τὸν τόπον μας καὶ τοὺς φωτεινότερους ἐγκεφάλους. Ὁ σεβαστὸς κ. Ἰω. Σκαλτσούνης, ὁ ἀνομολογούμενος ὡς ἐπιφανὴς νομομαθής, ἀλλὰ τελευταῖον μετὰ ζήλου νεανικοῦ καὶ εὐτολμίας θελήσας νὰ στεφανώσῃ τὸ γῆρας του μὲ τὸν στέφανον τοῦ κήρυκος καὶ ἀνακαινιστοῦ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καθάρσῃ τὸν λευκὸν αὐτὸν στέφανον ἀπὸ μαῦρά τινα καὶ ἄγρια στίγματα τυφλοῦ φανατισμοῦ. Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένης «Ἀναπλάσεως» πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, διατὶ νομίζετε; Διὰ τίποτε

άλλο ή μόνον διότι αὕτη προεκάλεσε τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα, τὸ ἐπιτρέπον τὴν συλ-
ἐράνων πρὸς λογὴν ἀνέγερσιν μνημείου
ὑπὲρ τοῦ Θεοφίλου Καίρη.

Οὔτε μία πενιχρὰ προτομὴ ὑπενθυ-
μίζουσα τὸν βίον ἀνδρός, ὅστις ἠθλησε πα-
ραπλεύρως τῶν γενναίων, οἵτινες διεξή-
γον τὸν πόλεμον διὰ τῶν ὄπλων! Διὰ
τὸν λόγον, ὅτι ὁ ἀνὴρ, ρασοφόρος ὢν, ἀ-
φωρίσθη ἀπὸ ἄλλους ρασοφόρους ὡς κα-
κόδοξος. Καὶ ποίου εἶδους κακοδοξία!
Προσηλυτισμὸς εἰς «ἀγνωστὸν θρησκευ-
μα» Ὡ! αὐτὸς ὁ ἠλίθιος φόβος τοῦ ἀ-
γνωστού, ποῦ συχνὰ δὲν εἶναι παρὰ ὁ ἀ-
γνωστος θεός, ὁ μέγας θεὸς τοῦ Παύλου!
Οὔτε μία προτομὴ διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ
διδάσκαλος οὗτος ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά
μετὰ τῶν ἀνόμων ὑπὸ δικαστῶν, τῶν ὁ-
ποίων τὴν ἀπόφασιν ἐξεμηδένισε μετ' ὁ-
λίγας ἡμέρας ἢ ὑπερτάτη δικαιοσύνη τῆς
πατρίδος τῶν.

Ὁ κ. Σκαλισσοῦνης ἐπισεῖει κατὰ τῆς
μνήμης τοῦ Καίρη τὴν καθαίρεσιν τῆς Ἱε-
ράς Συνόδου καὶ λησμονεῖ πῶς δὲν ἐπέ-
ρασε πολὺς καιρὸς ποῦ ὀλίγον ἔλειψε νὰ
καταδιωχθῆ καὶ αὐτὸς οὗτος καὶ νὰ ἀφο-
ρισθῆ ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀρ-
χήν, μόνον διότι εἶχε τολμήσει νὰ εἴπῃ
περὶ πραγμάτων τοῦ κλήρου, δὲν ἐνθυ-
μοῦμαι ἀκριβῶς περὶ τίνων ζητημάτων καὶ
περὶ τίνων Ἀρχιερέων καὶ περὶ τίνων
Φαρισαίων κατὰ τρόπον ὄχι τῶν παρα-
δεδεγμένων συνήθως συνθηματικῶν ρο-
δίνων καὶ ἀψύχων παραδόσεων μεταξὺ
τῶν χριστολογούντων, ἀλλὰ κατὰ τρό-
ποε εἰλικρινῆ, ἔντονον, πολεμικόν, νέον.

Ἡ ἀναλογία ἴσως δὲν εἶναι καθ' ὄλο-
κληρίαν ἀκριβῆς μεταξὺ τῶν δύο περι-
πτώσεων, ἀλλ' εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ μᾶς
δείξῃ ὄχι μόνον ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαδρα-
ματίζουν ἐναλλάξ πρόσωπα θυμάτων καὶ
δημιῶν ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ κυρίως — τὸ ἐν-
διαφέρον με ἐνταῦθα — τοῦτο: ὅτι ἐν τῷ
κόσμῳ δύο δυνάμεις ἐκάστοτε λυσσῶδῶς
ἀντιμετωπίζουν ἀλλήλας ἢ εἰδεχθῆς μυ-
ριοκέφαλος Ὑδρα, τὴν ὁποίαν θὰ ἀποκα-
λέσω φαρισαϊσμόν, καὶ ἡ ἀστερομέ-
τωπος νεράιδα, τὴν ὁποίαν θὰ ὀνομάσω
μεσσιανισμόν. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖ-
νον, ὅστις εἴτε στέκεται εἰς τὰς ὑψηλοτάτας
κοινωνικὰς βαθμίδας, εἴτε ἀναδύει ἀπὸ
τὰ κατώτατα κοινωνικὰ στρώματα, εἴτε
εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ πνεύματος ἀνή-
κει, εἴτε πηγάζει ἀπὸ τὰ ἐμπνευσμένα
πολλάκις βᾶθη τῶν ἀπλοϊκῶν, ἀλλοίμονον
εἰς ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ἔτυχε νὰ φωτίσῃ
τὸν νοῦν, ἔστω καὶ μία ἀμυδρὰ ἀκτίς μεσ-
σιανισμοῦ! Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποῦ φέρει

ἐπάνω εἰς τὸν νοῦν του τὰ πτερὰ, ποῦ
τρέφει μέσα εἰς τῆς καρδίας του τὸ θάλπος
κάτι τι νέον, δηλονότι κάτι ἐξόχως ζων-
τανόν εἴτε εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἀληθοῦς,
εἴτε εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ὠραίου, ὑψηλῆς
ἀληθείας καὶ αὐτοῦ, εἴτε εἰς τὴν σφαῖραν
τοῦ ἀγαθοῦ, ποῦ εἶναι ἐν ταύτῳ ὠραιότης
καὶ ἀλήθεια, ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἴτε τὸ
ἐκφράζει μεγαλοφώνως τὸ νέον τοῦτο, εἴτε
τὸ ὑποτραυλίζει μόνον εἰς σκοτεινὰ καὶ
ἀνεπαρκῆ βατταρίσματα, ὁποιοσδήποτε
καὶ ἂν εἶναι, ἀπὸ τοῦ μεγιστάνος μέχρι
τοῦ ἐργάτου, καταδιώκεται σκληρῶς ὑπὸ
τοῦ φαρισαϊσμοῦ, ὅστις ὅσον φέρει τυφλὰ
τὰ ὄμματα, τόσον ἔχει ὀξεῖαν τὴν ὀσφρη-
σιν. Κατὰ τοῦ ἀρτίου ἢ ἀτελοῦς Μεσσία
τούτου ἐπιπίπτουν πάνοπλοι οἱ παντὸς εἶ-
δους καὶ πάσης τάξεως Φαρισαῖοι, ὡς ἀ-
γέλη σκύλων. Ἄν ὁ οὕτω καταδιωκόμενος
εὕρισκῃ κάπου νὰ στηριχθῆ, γνωρίζει νὰ
μεταχειρισθῆ τὴν ράβδον του, ἐν ἀνάγκῃ
φεῦ! καὶ τοὺς πόδας του, καὶ προσφέρει
τὰ φορέματά του μόνον βορὰν εἰς τοὺς
κοπτεροὺς ὀδόντας τῶν διωκτῶν. Ἐν ἐναν-
τία περιπτώσει, προσφέρει καὶ τὰς σάρ-
κας του ὅπως ὁ Καίρης.

Ὁ φαρισαϊσμός θέλει πρὸ παντὸς τὴν
ἡσυχίαν του καὶ ὁ μεσσιανισμός ἀκριβῶς
αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν ἔρχεται διὰ νὰ χαλά-
σῃ. Ὁ πολιτικός ποῦ ἀγωνίζεται νὰ δρά-
σῃ ὑπεράνω τοῦ κόμματος, ὁ δημοσιο-
γράφος ὁ κοπανίζων καθ' ἐκάστην μίαν
φοβερὰν ἢ θλιβερὰν ἀλήθειαν, γεμάτος
ἀπὸ ἱερὰν πεποίθησιν πρὸς αὐτὴν, ὁ πρω-
τότυπος δημιουργὸς καλλιτέχνης, ὁ μεγα-
λόνοτος ἐφευρέτης ὁ παλαιῶν καὶ κατὰ τοῦ
κύρους ἀκόμη τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἐπιστήμης,
ὁ ἠθικολόγος ὁ διαβλέπων ὑπὸ τὸ λευκὸν
χρυσοχάρακτον κονίαμα τοῦ τάφου τὸν
σκώληκα καὶ τὴν σαπρίαν, πᾶς ὁ ἐργαζό-
μενος διὰ νὰ ρινίσῃ τὰς μεγάλας ἢ μικρὰς
ἀλύσεις τῆς πατρίδος, τῆς οἰκογενείας,
τοῦ ἀνδρός, τῆς γυναικός, πᾶς ὁ κτυπῶν
τὴν σύμβασιν καὶ τὴν πρόληψιν, εἶναι ὡς
τὸ πτηνὸν τοῦ παραμυθιοῦ τοῦ Ἄνδερσεν,
τὸ ὁποῖον ἐξεκολάφθη ἀπὸ αὐγὸν κύκνου
μέσα εἰς ὄρνιθῶνα παθαίνει ἐκεῖ μέσα τῶν
παθῶν του τὸν τάραχον.

Ὅταν λέγω Μεσσίας, δὲν ἀποδίδω εἰς
τὴν λέξιν θεῖαν τινὰ μυστικὴν σημασίαν,
ἀλλὰ μόνον σχετικὴν τοιαύτην καὶ κοινω-
νικὴν ὁ φωτιζόμενος ὑπὸ τῆς Μεσσιανι-
κῆς ἀκτίνος πιθανόν καὶ νὰ πλανᾶται οἱ
Φαρισαῖοι δὲν φροντίζουν περὶ τοῦ ἐὰν
εὕρισκεται ἢ ὄχι ἐν τῇ πλάνῃ ὁ ἐχθρός,
φροντίζουν μόνον, καθὼς εἶπα, διὰ τὴν ἡ-
συχίαν τῶν.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

